

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

J. STUIJ

Leven in het verbond

„Hetgeen wij gehoord hebben en weten, en onze vaders ons hebben verteld, dat willen wij voor hun kinderen niet verhelen; wij willen vertellen aan het volgende geslacht des HEREN roemrijke daden, zijn kracht en de wonderen die Hij gewrocht heeft.”
Psalm 78 : 3, 4.

Toen de HERE met zijn volk een verbond sloot, was dat blijk van grote barmhertigheid. Hij bewees daarmee dat Hij aan zijn volk verbonden wilde zijn. Ook sprak Hij de wens (eis) uit, dat het volk met Hem verbonden zou willen zijn. De wens, dat het volk metterdaad in dat verbond met Hem zou willen leven.

De leer aangaande het verbond heeft onder de gereformeerden altijd een belangrijke plaats gehad. Dat is geen wonder, want er ligt een rijke troost in. Niet in die leer natuurlijk, maar in wat in die leer onder woorden wordt gebracht. Niet een theorie over het verbond geeft troost, maar het leven in het verbond!

Het is net als met het huwelijk. Niet het theoretiseren over het huwelijk maakt gelukkig, maar het in liefde met elkaar samenleven!

En zoals het leven in het huwelijk vele facetten kent, zo ook het leven in het verbond. Eén van die facetten, (een facet dat ook echt gelukkig maakt) is het opvoeden van de kinderen. Waaronder het vertellen aan het volgende geslacht van de roemrijke daden des HEREN, van zijn kracht en van de wonderen die Hij gedaan heeft.

Daarvan heeft Asaf gezongen in psalm 78.

Geheel naar de eis van het verbond uit Deut. 6: „Wat ik u heden gebied, zal in uw hart zijn, gij zult het uw kinderen inprenten en daarover spreken . . .”. Deze opdracht kreeg het volk Israël toen het op het punt stond om het beloofde land binnen te gaan. En het was waarlijk geen overbodige opdracht!

De HERE kende zijn volk maar al te goed.

Hij wist hoe dikwijls het zich veel drukker zou maken over eigen daden dan over de daden, de roemrijke daden van de HERE. Ook Asaf heeft dat opgemerkt.

In het begin van psalm 78 laat hij dat ook blijken. Hij probeert de aandacht van zijn volk te trekken door te zeggen: „ik wil aloude verborgenheden verkondigen”. Hij doet net of hij het volk een geheim gaat bekend maken. Maar het merkwaardige is dat hij in het vervolg alleen maar vertelt wat iedereen al lang kon en moest weten.

Hij gaat vertellen uit de geschiedenis. Over de wet die Israël ontving en die de vaders aan de kinderen moesten leren. Want de kinderen mochten niet worden zoals de vaders in de woestijn, „een weerbarstig en weer-

spannig geslacht, een geslacht, onstandvastig van hart, en welks geest niet trouw was jegens God”.

Asaf vertelt als 'aloude verborgenheid' over de uitleiding uit Egypte; hoe de HERE de zee kliefde en het water tot staan bracht als een dam. Hij vertelt over de wolokolom overdag, en de vuurkolom 's nachts. Van het water uit de rots, dat stroomde als rivieren.

Maar Asaf vertelt ook van de zonde van het volk. Hoe weerspannig het was in de woestijn; hoe zij God verzochten, ja uitdaagden hun in de woestijn te eten te geven. Hij vertelt hoe dit Gods toorn opriep, maar hoe Hij toch eten en drinken verschafte. Hij gaf hemelkoren, brood der engelen. Hij deed vlees op hen regenen als stof.

Maar het volk van het verbond was niet tevreden te stellen. Zelfs een gericht, een slachting onder de 'welgedanen' brengt hen niet tot inkeer. Soms waren ze wel een poosje onder de indruk, als er doden vielen b.v., en dan hadden ze de mond vol over de Allerhoogste,

„maar zij bedrogen Hem met hun mond en belogen Hem met hun tong; hun hart was niet standvastig bij Hem, zij waren niet getrouw aan zijn verbond”.

Als in een boeiende film trekt in psalm 78 een deel van Israëls geschiedenis voorbij. Als een benauwend schouwspel zien we de steeds terugkerende afval van God. Een afzichtelijk beeld van een trouweloos volk wordt ons voorgehouden.

Al die zonden van het volk van God worden in psalm 78 niet opgesomd om ons er mee te vermaken, of om te concluderen dat het met ons nog wel een beetje meevalt. Zeker niet!

Maar tegenover die trouweloosheid van het volk wordt ons geschilderd de trouw van de HERE. „Zijn roemrijke daden, Zijn kracht en de wonderen die Hij gedaan heeft. Immers, Hij, de Barmhartige, verzoende al die ongerechtigheid. Hij wendde dikwijls zijn toorn af. Hij dacht: ze zijn een ademtocht die vervliegt en niet weerkeert. Hij deed ook al die wonderen in Egypte: het water werd bloed, steekvliegen, kikvorsen, kaalvreeters, sprinkhanen, hagel, ijzel, bliksem enz. enz. Het was machtig wat Hij, Jahwe, voor Israël deed. Ondanks alle tegenstand van Faraó, liet Hij zijn volk als schapen optrekken, leidde Hij hen als een kudde door de woestijn.

Volken dreef Hij voor hen uit, en hun gebied werd erfdel voor Israël. Maar het volk van het verbond bleef onverbeterlijk!

Nadat ons in een lange psalm het ellendige gedrag van het volk, en daar tegenover de grote barmhartigheid van God is getekend, komt het slot van psalm 78. De HERE toornde over de zonde, maar . . . „Maar Hij verkoos de stam van Juda, . . .

Hij bouwde zijn heiligdom . . .

Hij verkoos David, . . . om Jakob, zijn volk,

te weiden. En deze deed dat naar de oprechtheid van zijn hart en met kundige hand”.

Dit alles, wat wij gehoord hebben en weten, wat onze vaders ons hebben verteld, zowel het goede van de HERE als het kwade van het volk, dat willen wij voor hun kinderen niet verhelen! Roemrijke daden van God; dat Hij zó barmhartig is, ondanks de verschrikkelijk vele zonden van het volk. Daar mogen we wel vol van zijn! Daarvan moet ons hart vol zijn en onze mond overlopen. Overlopen tegen de kinderen van onze vaders.

In bovenstaande tekst komt dat leven in de lijn der geslachten zo mooi tot uitdrukking wanneer Asaf zegt: „Hetgeen onze vaders ons hebben verteld, dat willen wij voor hun kinderen niet verhelen”. We zullen Gods roemrijke daden, zijn kracht en wonderen doorvertellen aan de kinderen van opa en oma! Onze kinderen zijn de kinderen van opa en oma; de kinderen van onze voorouders. En aan die kinderen van onze voorouders hebben wij de roemrijke daden des HEREN te vertellen. De roemrijke daden des HEREN tegenover de verregaande trouweloosheid van Gods volk. We hoeven bij het vertellen van de geschiedenis, ook van de kerkgeschiedenis, de afval der vaders niet te verzwijgen. Dat doet de HERE ook niet. Niet om aan te tonen dat wij het er niet zo slecht afbrengen, maar om de grootheid van Gods barmhartigheid! Immers, niet dank zij, maar ondanks de voorvaders heeft de HERE steeds weer herstel van het leven in het verbond gegeven. Herstel van het leven in het verbond, dat is reformatie. Daarom is er geen enkele reden om wie ook maar uit welke reformatie op het schild te heffen. Als de HERE zijn volk niet had bewaard, zou het allang niet meer hebben bestaan. Maar Hij is barmhartig, ondanks ons en onze vaders.

Toch wil Hij ons gebruiken. Toch rust op ons de verantwoordelijkheid voor het volgende geslacht. Over 25 of 50 jaar zal de HERE aan ons vragen: „Hoe hebben jullie in 1968 in het verbond geleefd? Was er metterdaad leven in het verbond, d.w.z. hebben jullie mijn roemrijke daden, mijn kracht en mijn wonderen verteld?”

Neen, de HERE zal niet vragen: „Wisten jullie nog wel precies hoe het moest?”, maar Hij zal vragen: „Hebben jullie aan de kinderen van jullie voorouders verteld wie IK ben?” Dát moeten de kinderen weten: Wie God is!

Hoe barmhartig Hij is tegenover een weerbarstig en weerspannig geslacht! Hoe Hij toornen kan over zijn volk. Maar ook hoe genadig en rijk aan goedertierenheid Hij is. Tenminste als het volk zich veroortmoedigt! We moeten de kinderen vertellen, hoe de HERE op het gebed van enkelen Zich soms heeft laten verbidden!

We moeten onze kinderen dat bidden leren, want ook het volgende geslacht zal Gods barmhartigheid meer dan nodig hebben.

De roemrijke daden van de HERE zijn niet alleen die Hij aan zijn volk gedaan heeft, zoals daarvan gesproken wordt in psalm 78. Ook niet alleen die God gedaan heeft aan zijn volk gedurende eeuwen en eeuwen kerkgeschiedenis. Maar des HEREN kracht en wonderen zien we dagelijks om ons heen. Want God toont niet alleen zijn kracht in de kerk, maar ook in de wereld! En in de schepping! In grote en kleine dingen. In bergen en in korrels zand. In olifanten en muggen. En in dat alles moeten we aan de kinderen van opa en oma de hand van God leren zien. Vanwege het verbond. Vanwege het leven in het verbond. Het kan goed zijn te bedenken: wat zou opa er van zeggen?

Kerkelijk leven

HOE IS DE SITUATIE ONTSTAAN?

V (slot)

We willen thans een korte samenvatting geven van hetgeen we tot dusver vonden. We doen dat puntsgewijs.

1. Er waren vóór 1944 onder de leden van de Gereformeerde kerken, die allen aan de Gereformeerde belijdenis wilden vasthouden, t.a.v. verschillende punten meningsverschillen. Toen na 1936 deze verschillen op het agendum der synoden stonden en het gevaar dreigde dat deze meningsverschillen door synodale uitspraken tot leergeschillen zouden worden, hebben de bezwaarden nimmer op leeruitspraken in hun geest aangedrongen, doch herhaaldelijk gevraagd geen uitspraken te doen en voor de verschillende gevoelens t.a.v. de omstreden punten de bestaande ruimte te handhaven. Zij hebben gestreden voor Gereformeerde tolerantie binnen de band aan de Gereformeerde confessie.

Toen echter in 1944 de vrijmaking kwam is er van deze Gereformeerde tolerantie weinig of niets overgebleven.

2. Dat bleek op het punt van de leer omtrent de kerk. De vrijgemaakten, die eerst hadden aangedrongen geen uitspraak te doen over het vraagpunt van de pluriformiteit der kerk (Kuypers 'oplossing' van het vraagstuk van de pluraliteit van kerken) poneerden al spoedig dat de vrijgemaakte kerk, althans in Nederland, de enige kerk was, die de merktekenen van de ware kerk vertoonde. En hoewel de vrijgemaakten al de synodale leeruitspraken verwierpen, werd via een achterdeur de leer van de synode omtrent de zgn. 'onsterfelijkheid-der-ziel' weer binnengehaald.

3. De idee der vrijmaking, die in haar opzet een vrijmaking was niet van de Gereformeerde kerken, doch naar artikel 31 van de kerkorde, een verwerping van de bekende leerbesluiten en de daarop gevolgde schorsingen en afzettingen, kreeg langzamerhand bij velen een andere inhoud: het heette dat men zich van de synodaal geworden kerken had afgescheiden in de zin van artikel 28 van de ned. gel. bel.: van degenen, die niet van de (heilige, algemene christelijke) kerk zijn.

4. Dat laatste gevoelen ging hoe langer hoe meer de kwestie van een eventuele samspreking met de synodale kerken beheersen. De synode van Groningen (1946) antwoordde op de vraag van die zijde contact te willen opnemen, niet afwijzend, doch stelde de eis „voorhands schriftelijk”. Latere synoden hebben zonder meer geweigerd.

5. Deze gang van zaken heeft ook de idee en de gang van de zgn. 'doorgaande reformatie' diepgaand beïnvloed. Eerst heette het dat het zgn. 'ethisch conflict' — dat uiteraard slechts bestond met de leden van de synodale kerken — de samenwerking met christenen uit andere kerken in de weg stond; later heette het dat het optreden van de vrijgemaakten met hen, die 'niet van de kerk zijn' verhinderde.

6. De gemeenschapsdwang in vrijgemaakte kring geoefend deze samenwerking te verbreken, gaf aan het vrijgemaakte leven allengs een onmiskenbaar wettische, wetticistische of zelfs judaïstische inslag; wie goedvrijgemaakt, goed kerklid, goed christen wilde heten, diende de gewraakte samenwerking op te zeggen en zich te scharen achter de Gereformeerde pers en te voegen in de vrijgemaakte organisaties. De band van de kerkgemeenschap werd bijna ongemerkt verlegd van het geloof — „wij geloven allen met het hart en belijden met de mond” — naar de moraal, een bepaald gedragspatroon.

7. Daarmee ontstond in de kerk de groepsvorming van hen, die deze moraal aanvaardden en propageerden, straks ontstond bin-

nen de kerk een partij, die de kerkgemeenschap niet zuiver hield naar de paden van de schriftuurlijke kerkelijke tucht, doch naar de methoden van partijzuivering. Deze zuivering kwam opzetten in de persorganen en zette zich voort in de vrijgemaakte organisaties.

8. Een van de oorzaken die tot het ontstaan van de désastreus situatie geleid hebben was, dat men uit het verleden niets geleerd bleek te hebben t.a.v. de positie van de 'kerkelijke' hoogleraren: dezen bleven permanente adviseurs van de generale synoden, en zelfs bij de benoeming van hoogleraren werd meer gelet op hun capaciteiten als kerkelijke leiders — dat leiderschap is overigens meer een partij-politieke dan een kerkelijke figuur! — dan op hun kwaliteit voor het hooglerarschap.

9. De acute moeilijkheden kwamen in de zgn. 'zaak-Telder'. Deze zaak werd ten onrechte als een zaak van trouw aan de confessie in behandeling genomen — al is de belijdenis hier in geding — en niet als een zaak van Schriftuitlegging. Ze werd aangegrepen als een zaak van belijdenisverkrachting, en vóór of tégen Telder werd een zaak van trouw of ontrouw aan de gehele Gereformeerde belijdenis.

10. Bij dat alles kwam een verslechtering in de persoonlijke verhoudingen. Op kansels werden broeders met wie nimmer persoonlijk contact werd opgenomen, openlijk bestreden; gehoorzaamheid aan de wet, het gebod van Christus de afgedwaalde terecht te brengen, werd zelden betoond.

11. De inzet van de vrijmaking was kerkordelijk artikel 31. Het herontdekte artikel deed de procedeerlust toenemen. Het bewandelen van de zgn. kerkelijke weg — kerkeraad, classis, particuliere, generale synode — heeft aan een nieuwe synodocratie het aanzijn gegeven: alsof de meerdere vergaderingen hogere rechtbanken waren, waaraan men zich had te onderwerpen.

12. Deze synodalistische tendens kwam duidelijk aan het licht in de zaak-Van der Ziel. De schending van artikel 79 van de kerkorde bij diens schorsing werd achteraf door de synode van Rotterdam-Delfshaven 'gewettigd', alsof niet ook de generale synode aan de kerkorde gebonden is en deze heeft te handhaven. Een tweede teken aan de wand was het heenzenden van ds. Schoep door de synode van Amersfoort-West.

13. Een van de strijdpunten heet te zijn of de vrijmaking een werk des Heren was. In de vrijmaking was de trouw des Heren. Doch in de vrijgemaakte kerken is het reformato-ri- sch werk van voor de vrijmaking (K. Schilder, A. Janse, de Wijsbegeerte der Wetsidee) doodgelopen.

14. De strijd over de belijdenis is een schijngevecht: het gaat niet om concrete afwijkingen van de confessie, doch over een vermeend loslaten van de belijdenis. Het is niet een concrete strijd over haar inhoud, maar er is wantrouwen gezaaid t.a.v. de trouw aan de Formulieren der kerk.

Dit zijn, al hebben we naar volledigheid niet gestreefd, de factoren die geleid hebben tot de chaos van thans. Maar men vergis zich niet. Want hoe chaotisch en verward de gebeurtenissen ook schijnen te verlopen, in werkelijkheid ligt er in het gebeuren terdege systeem. De synodocratie is thans onder ons bezig alles voor haar eisen te doen bukken. Uitgangspunt van de actie vormde de Open Brief. Het heette, dat deze Open Brief het werk des Heren in de vrijmaking verloochende: zij zou geweest zijn een zich afscheiden van hen, die niet van de kerk zijn (3); en

mitsdien loochenen, dat de synodale kerken de merktekenen van de valse kerk vertonen (4); de doorgaande reformatie in gevaar brengen, wijl de Open Brief zich keerde tegen de stelling, dat samenwerking met niet vrijgemaakten afhankelijk zou zijn dat de stroom van Christus' kerkvergaderend werk loopt door de bedding van de vrijgemaakte kerken (5); men gevoelde terecht dat de Open Brief niet uitging van de stelling dat de vrijgemaakte kerken en slechts zij, de ware kerk vertoonden (2).

Het verzet tegen de Open Brief, die in de schorsing en afzetting van ds. A. van der Ziel en het ontstaan van de Tehuisgemeente zijn aanleiding vond, diende om het aperte onrecht in deze slechte tuchttoefening te doen vergeten (12); en ten onrechte werd een zinsede uit de Open Brief, waarin de vraag werd opgeworpen of de Formulieren van Enigheid van de Geref. kerken in Nederland wel samenvielen met de belijdenissen van andere, als kerken van Christus te erkennen gemeenschappen, aangegrepen als bewijs, dat de ondertekenaars de Drie Formulieren uithielden en relativeerden (9, 14): het bewijs van loslating en verkrachting der belijdenis heette te zijn geleverd.

Voorts werd de Open Brief aangegrepen ten bewijze van de beschuldiging dat de ondertekenaars van de Open Brief en allen, die weigerden met deze ondertekenaars kerkelijk en kerkordelijk te 'handelen', gereed waren om met pak en zak over te lopen naar de synodale kerken (4); en dat zij bij gevolg tegenstanders waren van de doorgaande reformatie en bij kerkelijk relativisme de toonbeelden waren van een oecumenistische gezindheid (5).

Werd de actie met een artikel van dr. C. Trimp in De Reformatie ingezet, straks bereikte zij de kerkelijke vergaderingen met een klaagschrift van prof. J. Kamphuis op Kampens kerkeraad tegen ds. J. O. Mulder, die door de ondertekening van de Open Brief als een kwade herder, een wolf in schaapskieren, zou openbaar geworden zijn. De synodalistische sfeer, die langzamerhand in de kerken was ontstaan, maakte het mogelijk dat de synode van Amersfoort-West een afgevaardigde heen zond (12); de positie der

G. VISEE

hoogleraren, dat twee van hen de synode van Amersfoort-West tot heenzending van ds. Schoep adviseerden, dat prof. J. Kamphuis de gelovigen in Noord-Holland opwekte in die plaatsen waar de kerkeraden in die heenzending niet berustten, 'van achter de ontrouwe ambtsdienst' van zulke opzieners 'heen te gaan'; en dat vier hoogleraren der Hogeschool na zelf in Kampen het voorbeeld van zulk heengaan te hebben gegeven, door het attestenbesluit in feite studenten, die zich trouw aan hun kerkeraad betoonden van de studie aan de Theologische Hogeschool uitsloten en alzo heersten over de kerken. Zij werden daarmee ook de oorzaak van de schorsing van de lectoren Buwalda en Mulder (8).

Het voorbeeld van synode en hoogleraren werd in den lande nagevolgd, de kerkelijke partij kwam in actie (7).

In het geding tegen de kerk van Kampen bleek dat de prediking in die kerk het onder ons opkomende wetticisme gevoelig had geraakt: de onwaarheid werd verbreid, dat de prediking in die kerk zich zou gericht hebben tegen de geboden van God en zijn Christus, in het Oude en Nieuwe Testament geopenbaard. De waarheid is dat de prediking zich richtte tegen een wettisch levenspatroon, tegen wetticisme en judaïsme. Het is duidelijk dat men, om onder deze prediking uit te komen moest zeggen: er wordt gepreekt tegen de Wet van God. Aan onoprechtheid en oneerlijkheid behoeft hier niet gedacht te worden: het is altoos de klacht geweest tegen Stefanus, de apostelen (6).

Intussen blijkt dit wetticisme in de praktijk. Iemand, voor wiens bekering van een kansel en dus publiek gebeden werd, richtte zich tot de predikant, die dat deed. Hij vroeg:

Waarvan moet ik mij dan bekeren? Het antwoord luidde: het is mijn zaak niet met u daarover te spreken. Daarover moet u bij curatoren en hoogleraren zijn. Zij hebben gesproken overeenkomstig de uitspraak der synode. Hier is het: de synode heeft gesproken, de hoogleraren en de curatoren hebben gesproken. Dat is 'de Wet'. Nu moet ik publiek om bekering bidden. Maar het gebod van God, het evangelie is: „Breng de zodanige terecht in de geest der zachtmoedigheid”. Gal. 6. Strijdend voor „de Wet” struikelt men over het evangelie (10).

En als de meerdere vergadering gesproken heeft is de zaak afgedaan. De uitspraak van de synode inzake ds. Schoep b.v. functioneert — afgedacht van artikel 31 — als wet van Meden en Perzen. Ze wordt richtsnoer voor het handelen. En de kerken, die eens „onderhoudende artikel 31” in haar vaandel voerden, kennen praktisch de situatie van een niet voor vast en bondig houden van besluiten van kerkelijke vergaderingen niet meer. Het is: buigen of... eruit. De kerkelijke tucht, die begint met het vermaan van de broeder en vecht voor zijn behoud, heeft plaats gemaakt voor handhaving van „de orde”. En intussen wordt 'de kerkelijke weg' opgebroken. Men komt straks als men appèl doet op de meerdere vergadering niet eens meer aan bod: anderen zitten op de plaatsen van uw kerkeraad (10 en 11).

En intussen is de reformatie van de dertiger jaren ook in de vrijgemaakte kerken verandert en in het slop geraakt (13).

—o—

Uit deze chaos is slechts een uitweg door bekering. Dat kan. De Here is machtig ook nu te verlossen. Psalm 25:26; Psalm 130. Zij zal van alle kanten veel zelfverloochening kosten. Maar het behoud en het herstel van de kerkelijke eenheid zijn die toch waard?

Zij moet ons, die aan de partijzaken niet deelnamen, het lichtst vallen. Maar het moet. En het kan. Als we bedenken hoe hoog het twistvuur oplaaid in de afgescheiden kerken en hoe hartelijk de in 1854 bij de stichting der Theologische School begonnen en de op de Middelburgse synode van 1869 bezworen vrede was, dan achten we herstel van de vrede niet uitgesloten.

Komt deze, dan zullen we elkander geen verwijten meer moeten maken over het verleden, elkander met nieuw vertrouwen moeten tegemoet treden en de kwesties met elkander moeten doorspreken. Maar daarbij dient vast te staan:

1. De binding aan de Schrift als de enige en uitsluitende regel des geloofs;
2. De hartelijke instemming met de belijdenisgeschriften naar hun zakelijke inhoud en onder beding van hetgeen onder 1 werd gezegd;
3. Het samenleven naar de kerkenorde,

en dit alles vrij van bovenschrijftuurlijke bindingen; zonder binding aan de particuliere meningen van wie dan ook.

Zou daartoe de bereidheid ontbreken, dan is herstel van de eenheid der kerk en der broeders uitzichtloos.

KALENDER

De uitgeefster Kleefman en van der Veen brengen, zoals elk jaar, weer een zendingskalender op de markt.

De afbeeldingen stellen voor: modern vervoer zedende kerken onder Papoea's, kerkgang in Brazilië, een afbeelding uit Congo, huizen en graven op Soemba, offerplaats van Bosnegers in Suriname en een afbeelding van moeilijk begaanbare wegen op Sumba.

De tekst aan de achterzijde is verzorgd door de diverse zedende kerken.

We bevelen deze kalender graag aan.

De verkoopprijs bedraagt f 1,50, waarvan f 0,50 bestemd is voor de plaatselijke zendingskas.

Het adres van de uitgeefster is Postbus 7, Sapemeer. A.

Ds. B. J. F. Schoep

Maandag 9 december jl. werd in „Trouw” gepubliceerd dat ds. Schoep een beroep had gekregen van de syn. Gereformeerde Kerk te Bodegraven en dat hij dit beroep had aangenomen. Dit betekent dat ds. Schoep besloten heeft zijn gemeente te Amstelveen te verlaten en dat niet alleen maar ook dat hij besloten heeft de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken te verlaten.

Waarom heeft ds. Schoep dit gedaan?

Waarom is hij deze weg gegaan?

Een vraag die niet met een eenvoudig antwoord te beantwoorden is.

Me dunkt dat een complex geheel van motieven hem deze weg heeft opgedreven. Tot dit complex behoort o.m. zijn eigen visie op de belijdenis omtrent de kerk en op Christus en Zijn kerkvergaderend werk. Tot dit complex behoort ook het motief ontleend aan de bejegening welke hij van toonaangevende zijde in onze kerken heeft ondervonden sinds de publikatie van de Open Brief aan de Tehuisgemeente in Groningen, aan de totstandkoming van welke Open Brief ds. Schoep een zeer bijzonder aandeel heeft gehad zoals bekend is.

Tot dit complex van motieven behoort ook het motief ontleend aan de behandeling welke hij ondervond van de zijde van de Gen. Synode van Amersfoort-West in april 1967. Tot dit complex valt voorts te rekenen zijn kijk op en waardering van de huidige synodaal Geref. Kerken en ten laatste — en dat is niet het minst krachtige al noemen wij het op de laatste plaats — zijn kijk op en waardering van de ontwikkeling binnen onze vrijgemaakte kerken.

We zijn ons bewust dat hiermee niet alle motieven zijn genoemd. Dat er ook motieven zijn die voor omstanders en voor z'n naaste collega's min of meer of zelfs geheel verborgen zijn. Wie zal het hart doorgronden?

Het heengaan van Schoep is een symptoom van de verwarring welke in onze kerken heerst. Enerzijds heeft een rigoreuze „nieuwe gereformeerde” zich sterk gemaakt onder ons, anderzijds is er min of meer als een tegenpool, een stroming onder ons, die de „vernieuwing” in de theologie in de syn. Geref. Kerken toejucht als het medium om de moderne mens en de moderne jeugd te bereiken. Zowel de éne als de andere stroming houdt weinig rekening met de verlossende kracht van het evangelie der Schriften als met een kracht die niet van ons, maar die van Boven is. Een belofte welke de HERE verbonden heeft aan de getrouwe verknogting van het evangelie. Dit is geen belofte van kerkelijk succes. Kerkelijk opgevat in de zin van kerkorganisatorisch. Maar wel een belofte van behoud van de macht van Satan en zonde. Kerkelijk succes wordt zowel bij de éne als bij de andere stroming verwisseld met de belofte van het evangelie. Symptoom van geestelijke verwarring, misschien moet ik zeggen van Geestelijke verlaten.

Beide stromingen lopen gevaar zich te verstrikken in een ideologie. Niet alleen die stroming waartegen de Open Brief waarschuwde maar óók de andere stroming waartoe ds. Schoep behoorde. Niet alleen in de zgn. vrijmakingsideologie maar ook in vernieuwingsideologie.

Het feit ligt er dat ds. Schoep onze kerken heeft verlaten.

We moeten het constateren.

We moeten constateren dat hij is **weggelopen**.

Weggelopen uit zijn gemeente.

Weggelopen uit de vrijgemaakte kerken.

Weggelopen uit de vrijgemaakte kerken op een tijdstip dat deze verkeren in een diepgaande crisissituatie.

Weggelopen uit de kring van de kerken

van het classicaal ressort van Amsterdam, welke kerken veel begrip voor ds. Schoep en zijn positie in het geheel van de vrijgemaakte kerken, hebben getoond met de daad. De zusterkerken in het classicaal verband hebben dit gedaan met als gevolg schade en schande binnen het geheel der kerken, welke schade en schande zij overigens met vreugde gedragen hebben. Nimmer heeft bij mijn weten enige kerk zich daarover beklagd.

Weggelopen van zijn naaste collega's, die hem collegiaal in christelijke trouw en in verantwoordelijkheid voor Gods aangezicht, hebben omringd met belangstelling en steun waar nodig en waar mogelijk in moeilijke ogenblikken en dat al laadden zij daardoor een odium theologicum van kerkelijke vergaderingen en van vroegere vrienden en broeders op zich.

Weggelopen uit de kring van zijn medeondertekenaars van de Open Brief, van welke sommigen nu nog gebukt gaan onder de last die deze publikatie hun heeft bezorgd.

Weggelopen — ten laatste — uit zijn eigen publiek voorgedragen en aanbevolen richtlijnen voor toekomstig handelen in onze kerken. Weggelopen van de duidelijke uitspraken in deze in de Open Brief gedaan. Dat betekent verloochening van uitspraken die anderen ter aanbeveling waren voorgedragen in een nog zeer jong verleden. De Open Brief verscheen nauwelijks twee jaren geleden.

Tot staving van dit laatste citeren we enkele uitspraken uit de Open Brief.

1e „Wij menen echter dat wij dan nu ook heel de verdere weg van de vrijgemaakte kerken rustig in de handen van onze Heer kunnen leggen, zónder over de zin en bedoeling van de Vrijmaking in het kader van Christus' kerkvergaderingsplan te speculeren of ook vanuit allerlei beschouwingen daarover ons handelen te laten stuwten.”

2e „Of wij dan van oordeel zijn, dat U (dat is de Tehuisgemeente te Groningen, J.M.) dan voorts in één keer ook een eenheid in organisatorische zin met de Synodaal-Gereformeerde Kerken zult kunnen bereiken? Wij dachten van niet. Wie op het gebod ziet, ziet gelijk ook op de werkelijkheid waarin het gebod moet worden nageleefd. ... Er is een reële vervreemding ontstaan. Beide kerkengroepen zijn door de jaren heen eigen wegen gegaan. Hier zal veel te toetsen en te bespreken zijn alvorens een werkelijke integratie geheel haar beslag zal kunnen krijgen.”

3e „Ons antwoord is: we willen U (Tehuisgemeente te Groningen, J.M.) blijven vasthouden in onze kerken, door duidelijk onze gemeenschap met U vanuit het verband der vrijgemaakte Gereformeerde Kerken te betuigen en in wijsheid te beleven.”

4e „Mocht U (Tehuisgemeente) er toe overgaan U afzonderlijk met de synodaal-Gereformeerde Kerken te verenigen, zonder vooraf het vrijgemaakte Gereformeerde kerkverband op een of andere wijze in Uw appèl tot vrede en verzoening te betrekken en dienomtrent in een reële beslissings situatie te brengen, dan zullen wij ook U niet kunnen vasthouden op de wijze als we eerder aangaven.”

5e „Want wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk vrijgemaakt kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst.”

Is het ethisch verantwoord dat men richtlijnen publiceert in grote stijl voor toekomstig handelen en zichzelf volledig van deze richtlijnen distancieert?

Is het ethisch verantwoord te doen — ieder vulle in — wat wij boven omschreven?

Wij menen van niet.

Wij zullen niet oordelen.

Ds. Schoep heeft, zoals uit de geciteerde citaten uit de Open Brief blijkt, zichzelf geoordeeld.

Dit is het droevig eind van een droevig verhaal.

J. MEESTER

H. L. BOGAARD

VIETNAM,

het 'Land van de Kleine Draak'

(2)

Als wij trachten in grote lijnen, de historische ontwikkeling van het land, dat wij thans met de verzamelnaam 'Vietnam' aanduiden, te volgen, valt onder andere het feit op, dat er telkens weer sprake is van een duidelijke 'trek-naar-het-zuiden'. Het kwam al even ter sprake, de vorige maal, hoe in een proces, dat iets van een kettingreactie heeft gehad, eerst een Chinese agressie tegen de noordgrenzen van Tonkin plaatsvindt, en hoe, enige tijd later, de Vietnamezen-zelf op hun beurt acties tegen hun zuidelijke burenen ondernemen. Dat hier een mogelijkheid is te vinden voor een conflict, wanneer terzelfdertijd inbezitting van die zuidelijke streken door blanke indringers plaatsvindt, ligt voor de hand. Ditmaal zullen wij ons dus bezighouden met de vraag, op welke wijze deze confrontatie, die omstreeks 1840-1850 aanvangt, ontstond, en wat, voorzover het nu valt na te gaan, het verloop ervan is geweest.

—o—

De 'Opium-oorlog' van 1840-1842

Het Rijk van de Grote Draak, dat in het verleden reeds vele eeuwen lang een zware druk had gelegd op de gebieden, die nadien Indo-China heetten, raakte op het eind van de jaren 1830 verstrikt in een ernstig conflict met Groot-Brittannië. Het is niet geheel juist, aan het in de drie volgende jaren uitgevochten oorlogje de naam 'Opium-oorlog' te geven; maar, onder deze naam bleef het treffen in de geschiedenis bekend. Enerzijds ligt er het feit, dat de strijd begon over een grote partij opium (het voornaamste invoerartikel dat Brits-Indië te bieden had), die de Chinese regering in 1839 niet in haar land wenste toe te laten; zelfs werd bevel gegeven, deze door de Engelse kooplieden geïmporteerde waar in Kanton te laten vernietigen, als kwalijk vergif. Anderzijds valt ook niet te ontkennen, dat deze morele verontwaardiging door de inheemse kooplieden in Zuid-China lang niet zo erg werd gevoeld: voor hen zat er een stevige winst aan de import van dit narcoticum. Als derde factor valt dan nog te melden, dat de regeringsadviseurs in Peking aan hun Mantsjoe-keizer voorhielden, dat men in China nog altijd het meest gebaat was met een totaal verbod van alle handelsbetrekkingen met de vreemde duivels, op grond van het feit, dat de import door de Engelsen de export verre overtrof, zodat zij door hun activiteiten voortdurend grote kapitalen aan China onttrokken.

—o—

Dit alles hoefde echter nog niet tot een gewapend conflict op een dergelijke schaal te leiden, dat men van 'oorlog' kon gaan spreken. Dá schaalvergroting ontstond pas door het volgende.

De Engelse Oostindische Compagnie had tot 1833 toe het monopolie van de handel op China gehad. De in deze jaren steeds luider klinkende roep om 'free-trade' (vrijhandel) bracht de Britse regering er in 1833 toe, ook

aan dit monopolie een einde te maken. Palmerston moest nu wel zijn best doen, de fictie van een 'open-deur'-politiek in China te helpen volhouden. Een moeilijke opgave, omdat de vrije Europese handel, waarvoor men ruimere kansen zocht, hier stuitte op de in het 'Rijk van het Midden' geldende reeks bepalingen, die principieel elke vorm van handel met overzeese gebieden verbood.

Terwijl indertijd de Compagnies-ambtenaren 'om der wille van de smeer' de vernederingen en geniepige formaliteiten nog wel geslikt hadden, die de mandarijnen hen oplegden, moesten nú de officiële vertegenwoordigers van de Britse Kroon, die zich bepaald niet als 'rechteloze barbaren' beschouwd wisten te zien, en die hun activiteiten niet wilden doen bestempelen als 'smokkelhandel', er allicht op stáán, dat er thans op voet-van-gelijkheid met de keizerlijke vertegenwoordigers zou worden onderhandeld over een handelstractaat. Dit betekende voor 'Peking' temeer een probleem, omdat aan allerhande geheime clubs met revolutionaire inslag in hun nationalistische hetze op die manier het argument in handen zou worden gespeeld, dat de keizerlijke regering de majesteit van 't „Rijk van het Midden” niet hooghield tegenover vreemdelingen, zoals dat behoorde... In de grond ging het conflict dus over de vraag, of de fictie gehandhaafd kón blijven, dat China 'de wereld' was, mèt zijn volslagen-absoluut-regerende keizer, die 'De Zoon des Hemels' placht te heten.

Aan de eeuwenoude zelfgenoegzaamheid van China moest een einde worden gemaakt, de afgeslotenheid van het enorme land zou in deze jaren, ter wille van Engelse en Amerikaanse kapitaalsbelangen, dienen te worden doorbroken.

—o—

Het lag voor de hand, dat aan de uitslag van deze strijd niet behoefde te worden getwijfeld. De superieure organisatie en bewapening van de blanken bleek, toen in de zomer van 1840 admiraal Sir Gordon Bremer een reeks operaties uitvoerde in de Zuidchinese wateren. Met zijn 15 bodems, waarbij 4 stoomboten!, en een landingslegertje van 4.000 man, zorgde hij eerst voor vernietiging van de belangrijkste kustverdedigingswerken. Daarna werd — nu wel! — op voet van gelijkheid onderhandeld met een keizerlijke vertegenwoordiger; een voorlopige overeenkomst (1841) hield in:

1. schadevergoeding voor de door de handel geleden schade, met inbegrip van de verloren gegane partij opium;
2. afstand van het eilandje Hongkong, strategisch prachtig gelegen tegenover Macao (denk hierbij ook aan de voortreffelijke keuze van de plaats voor de haven Singapore, kort tevoren!);
3. Kanton wordt officieel voor de Britse handel opengesteld.

In Peking wordt nu evenwel de gevolmachtigde van de Chinese keizer, die „zo'n vrede” had durven te tekenen, gestraft; de oorlog

werd ergo voortgezet. In het volgende jaar wisten de Engelsen, na de bezetting van enige eilanden vóór de kust, door te dringen in de delta van de Jang-tse-kiang. Met behulp van inmiddels gearriveerde belangrijke versterkingen drongen zij nu zelfs door in de centra Hang-tsjou, Sjang-hai en Ning-po. Zelfs Nanking, de 'hoofdstad van het Zuiden', werd in 1842 bedreigd; langer talmen was voor de Mantsjoes niet meer opportuun. De onaantastbaarheid van hun „Hemelse Rijk” was na een eeuwenlange ontwikkeling niet langer houdbaar meer; het was kennelijk niet waar, dat ook de vreemde barbaren aan dit wereldrijk onderworpen behoorden te zijn. Allicht heeft voor de anti-keizerlijke partijen in Zuid-China één en ander ook de nodige consequenties gehad.

—o—

Het ligt voor de hand, dat de thans gesloten vrede, „gedicteerd” aan boord van een Engels oorlogsschip, heel wat zwaardere bepalingen omvatte, dan een jaar tevoren was overeengekomen. Bij deze Vrede van Nanking moest China toestemmen in een schade-loosstelling tot een bedrag van maar liefst 20 miljoen dollar (ter vergelijking: voor 7 miljoen dollar verkocht Rusland in 1867 het gehele gebied Alaska aan de Verenigde Staten). Naast Kanton moesten er nog vier andere „tractaathavens” ter beschikking van de Europese handel worden gesteld. Het lag in de lijn van de Engelse politiek, om uit werkelijke overtuiging thans de oude monopolie-strategie ook in zó verre te doorbreken, dat Londen actief meewerkte aan de totstandkoming van soortgelijke handelstractaten tussen China en andere landen. Al in 1844 volgden Frankrijk en de U.S.A.; in de drie jaren erna ook België, Zweden en Noorwegen. Een volgende stap was, dat Portugal (oude protégé van Engeland!) de soevereiniteit van de Nantsjoe-keizer niet langer wenste te erkennen, en Macao tot een puur-Portugese bezitting verklaarde. De Engelse regering deed iets dergelijks, toen zij Hongkong eerst tot vrijhaven verhief, en vervolgens tot Engels bezit proclameerde.

Voor ons onderwerp is nu met name weer van belang, dat Frankrijk over de vrije missie-arbeid in het Verre Oosten een soort protectoraat voor zichzelf opeiste, zoals dat ook het geval was in de Levant.

—o—

Op deze wijze kwam de eerste fase van het contact tussen de beide culturen tot stand, enerzijds de Europees-Amerikaanse, anderzijds de Oostaziatische. Méér dan eens zou het oude China trachten, zich aan deze confrontatie te onttrekken, maar op den duur zou het Mantsjoe-keizerrijk eraan te gronde gaan.

Zaltbommel, november 1968.

Vraag voor hen die geloven met als antwoord ja

*als we dood zijn
varen zonder vlees
blinde schepen in het heelal
zal het ons dan gegeven worden
sterke benen om op te staan
oren om te horen ogen om te zien
een stem om te schreeuwen
o Jezus mijn verlosser.*

M. C.

G. Janssen

Beroep op de historie

De laatste tijd ben ik enkele keren een opmerking tegen gekomen in onze kerkelijke pers, waarin de grote Synode van Dordrecht ons werd ten voorbeeld gesteld in haar betoon van lankmoedigheid of wijs onderscheidingsvermogen bij verschil over een niet fundamenteel punt der belijdenis, om het nu maar eens zo uit te drukken. Ik schrijf dan in elk geval in de geest van hen, die zich op deze Synode beriepen als toonbeeld van wijsheid en lankmoedigheid.

Nu zou ik niet graag ontkennen dat bij geschillen in de kerk wijsheid en geduld schone en zelfs onontbeerlijke zaken zijn. Wij missen ze maar al te zeer in ons hedendaagse kerkelijke leven.

Het gaat me nu echter om de historische kwestie, of dit beroep op de Synode van Dordt juist is.

Zo stond voor enkele weken in „Opbouw” te lezen dat bij een geestelijke handhaving van de belijdenis ook hoort, dat de kerk onderscheid maakt tussen fundamentele en niet-fundamentele afwijkingen. Alle Gereformeerde vaders maakten dat onderscheid. Bij Calvin is ze te vinden in zijn Institutie, boek IV, I, 12 en 13. En dan volgt er: „Ook de Synode van Dordt rekende met dit verschil. Toen instemming gevraagd werd met de N.G.B. werden de Engelse afgevaardigden overgeslagen bij de artikelen van de kerkregering, waarmee zij het niet eens konden zijn. Blijkbaar vond men dat niet wezenlijk.”

Zo collega Van den Brink in zijn artikel Belijdenis en Heilige Schrift, waarin verder m.i. vele uitnemende dingen werden gezegd.

Ds. Schoep spreekt in zijn kerkbode van 29 maart 1968 over dezelfde zaak. Terecht schrijft hij dat op de genoemde Synode onze vaders samen met de buitenlandse afgevaardigden (o.a. uit Engeland) de Nederlandse Geloofsbelijdenis op haar Bijbelgetrouwheid hebben onderzocht. Zo was het inderdaad. Van het vragen van instemming met de N.G.B. was te Dordt geen sprake. Wel werd vrij aan het begin van de synode van alle afgevaardigden een eed afgevraagd, die inhield dat zij niet enig menselijk geschrift, maar Gods Woord alleen, voor een zekere en onwettelijke regel des geloofs zouden houden en gebruiken.

Van betuiging van instemming met de belijdenisgeschriften als op onze generale synodes was dus geen sprake.

Maar wel is er sprake geweest van revisie van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en van de Heidelbergse Catechismus. En zoals ds. Schoep terecht opmerkt is besloten dat de methode en manier van spreken, evenals wat de regering of orde der kerk aanging, later alleen door de Nederlandse afgevaardigden zou worden getoetst. Art. 30-32 N.G.B. behoeften derhalve niet onderzocht te worden, „dewijl in beide gehandeld werd van de Kerkelijke Orde, die sommige uitheemschen van de onze verscheiden hebben”.

Zo werd besloten toen de revisie van de N.G.B. aan de orde werd gesteld. De Engelsen nl. hadden een bisschoppelijke kerkregering, die afweek van de onze. Als voornaamste afgevaardigde uit Engeland was dan ook een bisschop aanwezig, nl. George Carleton, een Lord en bloedverwant van de Engelse gezant in Den Haag. Deze heer werd met bijzondere eerbewijzen omringd en kreeg ook het hoogste presentiegeld, te weten 18 gulden per dag. Daar kon hij het echt wel van doen, in die tijd!

Het was geen wonder, dat deze man erg geporteerd was voor het bisschoppelijk systeem van kerkregering. We komen daar straks op terug.

gang van zaken een bewijs ziet van de lankmoedigheid van de Dordtse Synode. Eveneens moet de conclusie van collega Van den Brink worden afgewezen, dat men nl. te Dordt de zaak van de kerkregering blijkbaar niet van wezenlijk belang achtte.

Tegen deze conclusie is zelfs, en niet louter op historische gronden maar toch óók daarop, nog méér bezwaar in te brengen dan tegen die van collega Schoep.

We bepalen ons echter tot de historische kant van het geval.

Allereerst is hier op te merken dat de uitnodiging tot bijwoning van de Synode door buitenlandse afgevaardigden niet van de kerken is uitgegaan, maar van de Generale Staten, die trouwens ook de Synode zelf bijeen riepen.

Op een voorbereidend convent van predikanten, in 1607 reeds gehouden en door de Generale Staten belegd om met hen te overleggen over tijd, plaats en wijze ener generale synode is wel gesproken over het uitnodigen van buitenlandse afgevaardigden maar is de Generale Staten in overweging gegeven of het niet goed zou zijn dat ook de Gereformeerde Kerken van andere talen in Duitsland en Frankrijk van het houden van de a.s. Nationale Synode „goetstyts geadverteert werden”.

De kerken uit Engeland worden hierbij dus niet genoemd.

Het is zeker aan de belangrijke positie van koning Jacobus I van Engeland te danken, dat ook hij werd uitgenodigd theologen naar Dordt te zenden. Hij deputeerde er vier, die echter allen behoorden tot de episcopale kerk.

Er valt wel op te letten, dat deze kerk zelf niet was uitgenodigd afgevaardigden te zenden, maar dat deze uitnodiging was gericht aan de Engelse koning, die zich had opgeworpen als summus episcopus, hoogste bisschop, der kerk. Deze afvaardiging door Jacobus heeft in Holland nogal ergernis gegeven. Er was nl. geen enkele theoloog uit de Schotse kerk bij, „uit het land van de getrouwe hervormer John Knox”. Jacobus heeft dat trachten goed te maken door alsnog de Schotse theoloog dr. Walter Bakanqual te sturen, die 16 dec. 1618 arriveerde en met veel plichtplegingen werd ontvangen. Hij was echter ook tot de episcopale gedachte overgegaan en was een pedant heer en echte baantjesjager, zie dr. H. Kaajan, De groote Synode van Dordrecht 1618-1619, pag. 19-21.

Zo stond het dus met de afvaardiging uit Engeland.

Overigens was behalve op het punt van de kerkregering de Engelse kerk van die tijd goed Calvinistisch en het episcopale stelsel was toen nog niet uitgewerkt zoals later.

Ook valt er nog op te wijzen dat, zoals Rutgers het ergens uitdrukt de Engelse afgevaardigden hun episcopaal karakter als het ware tijdelijk hebben afgelegd, want anders hadden zij aan de Synode eenvoudig niet kunnen deelnemen. Volgens het episcopale stelsel kan een bisschop een niet door een bisschop geordend predikant toch niet als predikant erkennen en heeft een bisschop jure suo, volgens inklevend recht voorzitter der Synode te zijn. Dit is nu de heer Carleton niet geweest.

Dit alles is van belang te overwegen om tot een rechte beoordeling van de handelingen van de Dordtse Synode te komen.

Maar er is meer.

De revisie (= herziening) van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en van de Catechismus is evenmin van de kerken of de Synode uitgegaan. De Generale Staten hebben in april 1619 aan de heren Gecommitteerden opgedragen de N.G.B. en de H.C. te doen herzien. Deze gecommitteerden waren de politieke commissarissen ter Synode, achttien in getal;

aan hen was de zorg opgedragen voor „de uitwendige orde” ter Synode.

De bedoeling van dit besluit is geweest aan deze belijdenisgeschriften kracht en luister bij te zetten door de eenparige goedkeuring zowel van de inlandse als van de uitheemse afgevaardigden.

Het besluit sloeg min of meer in als een bom.

De politieke commissarissen begrepen direct dat dit een netelige kwestie was, natuurlijk omdat de Engelse theologen de artikelen 30-32 N.G.B. nooit als in overeenstemming met Gods Woord zouden goedkeuren.

Ze zonden daarom op staande voet een deputatie naar Den Haag om te informeren of het werkelijk in de bedoeling der Hoogmogende Heren lag dat deze revisie zou plaats vinden en wel „in presentie der Vuytheemsche Theologen”. Men kan het gehele verhaal lezen in H. H. Kuyper, Postacta, pag. 322 vv.

De Staten stónden erop.

Maar naar het mij voorkomt is er wel overleg gepleegd en hebben de politieke commissarissen hun opdrachtgevers duidelijk kunnen maken, dat deze zó bestelde revisie een onmogelijke zaak was. H. H. Kuyper gaat aan dat punt voorbij, maar uit de resolutie der Staten is dat te gissen. Deze resolutie luidt toch, in hedendaagse stelling overgezet: „Aangaande de Nederlandse Confessie en de Catechismus, zullen deze in de gehele Synode gelezen, en na voorlezing de buitenlandse en inlandse theologen gevraagd worden, of zij in Doctrinalibus ook iets hebben geobserveerd, strijdende tegen Gods Woord of de eenstemmigheid van de Gereformeerde Kerken dien conform.”

Let wel: „in doctrinalibus, d.i. ten opzichte van de leer. Blijkbaar dient deze formulering er toe om de kerkregering er buiten te laten.

Zo konden dan de politieke commissarissen overleggen met de Synode-praeses, ds. Bogerman, om bij de revisie van de N.G.B. de artt. 30-32 buiten spel te laten blijven. H. H. Kuyper acht dat waarschijnlijk. Maar gezien het bovenstaande is dat wel een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid.

Dit was dus geen lankmoedigheid van de Synode, maar gezien de hele constellatie van de Synode en het gebod van de Generale Staten een uitweg uit anders onoverkomelijke moeilijkheden.

De engelsen stonden nl. fel op hun systeem van kerkregering, dat niet minder fel door de Gereformeerden van het vasteland verworpen werd. Wat bleef er anders over dan in deze opgedrongen situatie zó te handelen. De resolutie van de Generale Staten, na de informatie der deputatie van de politieke commissarissen vastgesteld, liet er — opzettelijk? — ruimte voor open.

Er valt nog op te wijzen dat niet de kerkelijke voorzitter, ds. Bogerman, maar de praeses van de politieke commissarissen, Martinus Gregorii, op 29 april 1919 de zaak van de revisie aan de orde stelde, met de mededeling, dat het onderzoek alleen zou dienen te gaan over de dogmata en de essentia doctrinae, d.i. het wezenlijke van de leer.

De kerkelijke praeses voegde er ter verduidelijking aan toe, dat de artt. 30-32 buiten discussie zouden blijven.

Zo was de zaak dus geregeld, nadat men ter Synode door de Hoge Overheid in een dwangpositie was gebracht. Men moet zeggen: geregeld niet zonder een behendige tactiek, waaruit toch echt geen principiële conclusies omtrent lankmoedigheid te trekken zijn.

Intussen liep het toch niet zo glad als men het geregeld had. Zijne eminentie, de Engelse Bisschop, was nl. een niet al te gemakkelijk man en liet zich nogal eens vóórstaan op zijn hoge positie, wat Gomarus, toen hij door de Engelsman was aangevallen, eens de opmerking ontlokte: „Eerwaarde Heer Bisschop, hier op de Synode moet gehandeld worden niet met gezag, maar met verstand”.

Ook tijdens de revisie van de N.G.B. liet de Bisschop zich gelden. Hij hield zich niet aan de afspraak de kerkregering buiten spel te laten en zong een lofzang op de bisschop-

Is tot nu toe de weergave van ds. Schoep juist, niet juist is het wanneer hij in deze

pelijke wijze van kerkregering. Scherp viel hij de Confessie aan op het punt van de gelijkheid van de predikanten. En hij eiste ernstig dat men hem hierop voldoen zou en of er „ymant van de Doctoren in 't Synode was, die het contrarien soude konnen sustineeren”.

Geen der Synode-leden ging echter op deze uitdaging in; elk hield zich aan de beslissing de artt. 30-32 buiten bespreking te laten. De eenstemmigheid zou anders immers onherroepelijk verloren zijn gegaan en de luister der Synode zou onherstelbaar schade lijden; de vijanden zouden juichen.

De Acta vermelden hiervan dan ook niets.

— — — —

Interessant is in dit verband de poging, ondernomen door de Parijse predikant Du Moulin; om te komen tot een generale Gereformeerde confessie. Du Moulin was zelf door de Franse koning verhinderd ter Synode aanwezig te zijn, en hij richtte zich daarom schriftelijk tot verschillende Synode-leden. Zijn plan was dat de Synode een Generale Confessie zou ontwerpen, die daarna door de verschillende landskerken zou worden goedgekeurd. Wijziging daarna zou alleen plaats mogen vinden met gemeenschappelijke goedkeuring. Koning Jacobus van Engeland werd er ook in gekend.

Er werd serieus op ingegaan in de wandelingen. Bogerman hield ruggespraak met enkelen en de Engelse bisschop en Scultetus kregen de opdracht een ontwerp te maken. Koning Jacobus zou het eerst inzien, daarna zou het met zijn gezag (!) aan de Synode worden aanbevolen, waarna de kerken het zouden aannemen. Aldus H. H. Kuyper in zijn „Postactie”, pag. 335.

Maar er is toch niets van gekomen.

Blijkens de bronnen achtte Bogerman bij rijper nadenken het plan ongeschikt. En het **eigenlijke** struikelblok was het punt van de **kerkregering**, en „noch de Engelse kerken, noch die op het vaste land waren bereid op dit stuk elkander ook maar iets toe te geven”, aldus H. H. Kuyper. De consecratie van de bisschoppen en de predikanten was het grote struikelblok.

Of men de kwestie van de kerkregering ook „wezenlijk” vond!

— — — —

In dit verband verdient art. 86 van de kerkenordening nog even de aandacht. Het luidt als volgt: In middelmatige dingen zal men de buitenlandse kerken niet verwerpen, die een ander gebruik hebben dan wij.

De geschiedenis van dit artikel is al oud: de wortels ervan liggen reeds in het bepaalde op het Convent van Wezel 1568, dat deze maand in Duitsland is herdacht. Het zou ons te ver voeren deze geschiedenis hier in haar geheel te releveren, maar een enkele greep kan nuttig zijn. De woorden „een ander gebruik” herinneren er nog aan dat deze bepaling oorspronkelijk stond bij de artikelen over Doop en Avondmaal, en dat het sloeg op de ritus, b.v. één of driemaal besprengen, bij het avondmaal staan of zitten of rondgaan; uit de Schrift zou lezen of psalmen zingen enz. Dit alles werd vrij gelaten. Het zijn middelmatige dingen, d.w.z. dingen, die niet uitdrukkelijk in Gods Woord zijn voorgeschreven of berusten op het duidelijk voorbeeld van de Apostelen of met noodzakelijke redenen uit het beginsel der Schrift worden afgeleid.

In 1586 is dit artikel door de generale synode van Den Haag losgemaakt uit de artikelen over het Avondmaal en aan het einde van de kerkenordening gezet en zo slaat het nog op allerlei gebruiken in de kerk, die in bovenbedoelde zin „middelmatig” zijn. Dus niet op de belijdenis en de kerkregering, m.n. niet wat hun grondbeginselen aangaat, maar op rituelen, gebruiken. Van dit artikel wordt een verkeerd gebruik en toepassing gemaakt, als men er uit afleidt, dat de Nederlandsche Gereformeerde Kerken er dus niets tegen hebben als andere kerken op het stuk der belijdenis iets geheel anders en tegenovergestelds zeggen dan onze belijdenis, of op het stuk van kerkrichting naar een geheel ander stelsel dan onze kerken te werk gaan, schrijft dr. J. de Jong als weergave van Rutgers college over art. 86 K.O. en zijn Verklaring van de

Kerkenordening enz. dl. IV, pag. 166-167.

Dat is het negatieve.

Maar Rutgers blijkt in het vervolg ook positieve aanwijzingen te zien liggen in dit artikel voor de verhouding tot buitenlandse kerken.

Dr. De Jong geeft als het gevoel van Rutgers weer:

„In de **tweede** plaats kan er uit dit artikel worden afgeleid en vloeit er rechtstreeks uit voort, dat voor alle kerkverband en correspondentie van kerken met het buitenland nodig is overeenstemming in belijdenis en in de grondslagen van kerkinrichting, die in de belijdenis zijn uitgedrukt. Dit is nodig, niet alleen voor kerkverband, maar ook voor correspondentie. Immers, in het artikel wordt gezegd, dat men de buitenlandse kerken niet verwerpen zal, die een ander gebruik hebben dan wij... in middelmatige dingen... In middelmatige dingen mag vrijheid gelaten, maar in niet-middelmatige dingen niet”, pag. 171.

— — — —

De zaken van kerkinrichting liggen trouwens niet zo simpel als wel eens gedacht wordt. Het episcopale stelsel is consequent en de hoogkerkelijke partij is absolutistisch. De episcopalen erkennen de ordening van een predikant eenvoudig niet, tenzij deze door een bisschop is geschied. Rutgers heeft dat kernachtig als volgt getypeerd: „Voor de episcopalen is een Roomse pastoor een kerkdienaar, hoewel hij dwaalt, niet een Gereformeerd predikant”.

In de praktijk kan men dit standpunt mitigeren, het is de ijzeren consequentie van de idee der bisschoppelijke successie.

— — — —

Rutgers waarschuwt vervolgens tegen het geen rekening houden met de omstandigheden en tegen „enghartig en bekrompen” optreden, maar wijst er dan tegelijk op, dat in de verhouding tot andere kerken nooit als „adiaphoron” — middelmatige zaak — mag beschouwd wat niet „adiaphoron” is. Dit vloeit uit het beginsel van dit artikel voort, zo citeert De Jong. „Verschillen mogen niet genuttificeerd worden”, pag. 174.

Hij past dit dan toe op de vraag „of men deel mag nemen aan kerkelijke werkzaamheden, diensten, dienst des Woordse en der Sacramenten bij andere kerken. „En het beginsel van dit artikel spreekt te dien aanzien uit, dat dit niet mag, als er werkelijk verschil is in belijdenis of grondslag van kerkinrichting. De kerken mogen er geen gemeenschap of deelneming aan hebben, ook niet de leden der kerken, omdat zij juist door zulke gemeenschap zouden uitspreken: het verschil is middelmatig, en het standpunt der andere kerken zouden steunen.”

Men steunt ze dan in hun kwaad, geeft men eigen beginsel prijs en verzwakt men zijn eigen positie ook voor later optreden en geeft men de indruk, dat de Gereformeerden het praktisch met hun beginselen niet zo nauw nemen. Rutgers handhaaft dit, „ook al krijgt men den naam van bekrompenheid”.

Het is niet nodig om alle consequenties van Rutgers voor zijn rekening te nemen, om toch de strekking van zijn verklaring van art. 86 K.O. als juist te erkennen. Wij spreken wellicht ook niet meer zo over beginselen als hij. Het doet ons teveel denken aan het redeneren vanuit een gesloten systeem. Maar men moet er toch **begrip** voor zoeken op te brengen. Beslissend is voor Rutgers wat het Woord van God zegt en daarvan mag niets worden afgedaan.

Dat is de achtergrond van zijn spreken aan het einde van de 19de eeuw en in het begin van de 20ste.

En daardoor kunnen we ons laten leren. Op de weg van een selectie uit het Woord van God terwille van oecumenisch eenheidsstreven is er tenslotte geen halt. Zij zal ook altijd subjectief blijken te zijn. Er is lange tijd gediscuteerd over de kwestie van fundamentele en niet-fundamentele waarheden en dat liep tenslotte uit op rationalisme. Godsopenbaring kan nu eenmaal niet quantitatief benaderd worden, maar alleen kwalitatief, in het geloof vanuit de centrale waarheid, die haar licht, het heilslicht, werpt naar alle zijden. **In de Schrift** zijn geen adiaphora.

Verder beraad

Naar aanleiding van het „te berde”, dat mr. Westerhuis weken geleden publiceerde, is het misschien wel goed enige vragen te stellen, die de kerkelijke ontwikkeling meebrengt. Op meerdere punten is de vraag gewettigd, of we in het traditionele spoor verder kunnen. Maar nu mr. Westerhuis de vorm van onze Avondmaalsviering ter sprake heeft gebracht, lijkt het me nodig om de zich ontwikkelende scheur in het kerkelijk leven bij het Avondmaal te betrekken, en onze traditie ook vanuit dat gezichtspunt kritisch te bezien.

In „Opbouw” heeft u kunnen lezen, dat de „classis” Utrecht-Breukelen de kerken, die zich schaarden achter ds. Visser van Utrecht-Centrum en ds. Van Leeuwen te Bilthoven, niet op de classisvergadering heeft toegelaten. M.a.w. het kerkelijk samenleven met hen heeft verbroken. Omdat ze niet langer als gereformeerde kerken waren aan te merken.

Nadat dit besluit genomen was, kwam in bespreking, of er nog een commissie naar de weggezonden kerken moest worden gestuurd. Toen deed zich het merkwaardige feit voor, dat één der dominees, die voor de heenzending had gestemd, nu vóór de commissie stemde, want, zei hij, „we behoren toch bij elkaar!”

Deze paradoxale opmerking was op die vergadering helemaal niet opvallend. Ik geloof ook niet, dat iemand er om heeft gelachen. Want consequent weigerde de vergadering in te gaan op de vraag, of de weggesturen kerken dan valse kerken waren. Zonder op die vraag in te gaan stuurden de voormalige „zuster”-kerken hen de rimboe in.

Dat brengt natuurlijk wel het een en ander mee!

Kerken, waarvan niet gezegd wordt, dat ze vals zijn, worden buiten het verband gezet. Is men in feite daarmee niet teruggekeerd tot het standpunt van de pluriformiteit?

Dat heeft, wanneer men zijn daden ernstig neemt, natuurlijk ook gevolgen voor de Avondmaalsviering! Die Christus voor zijn gelovigen heeft ingesteld.

Daarbij moeten we goed opletten, waar het bij het Avondmaal om gaat.

De viering daarvan is een statige aangelegenheid geworden. De nodige zekeringen zijn aangebracht. Eerst moet iemand toegang vragen door de belijdenis van zijn geloof. Tussen haakjes: alsof de formule bij het Avondmaal was: „gij neemt, eet en gelooft”, en niet: „neemt, eet en gelooft”. Dus een gebód om te geloven!

Maar er is ook de zekering van het verband. Een broeder van buiten, Christen als hij is, is toch niet gerechtigd, wanneer hij geen „Ausweis” of Avondmaalspas kan tonen van een kerk, die tot het verband behoort. Stilzwijgend werd er wel eens een ruimer standpunt ingenomen, maar wanneer er praat van kwam, keerde men tot het geijkte pad terug!

„Ons” verband is bezig te scheuren. Broeders gaan op vele plaatsen uit elkaar, die tot nu de dood des Heren samen verkondigden. Aan weerszij van de scheidingslijn staan broeders, die van elkaar weten, dat ze hun heil in de verzoening van Christus vinden. Uiteindelijk het enige kenmerk voor de katholieke kerk. Die we allen in ons schild voeren, naar luid van het Apostolicum.

Dus we mogen stellen: kerkleden, die echter niet tot óns kerkverband behoren. Dan komt, nu vooral in de Vrijgemaakte situatie, de vraag zich opdringen: wat weegt zwaarder: de éne katholieke kerk of de genuanceerde kerkformatie? Vooral nu naar goede gewoonte bij de gereformeerden de opvatting geldt, dat Christus Zelf aan de Avondmaalstafel de gastheer is. Hij nodigt om Zijn dood te verkondigen.

Durven broeders, die in een A-kerk zitten, werkelijk broeders uit een B-kerk te weren,

als Christus ze nodig? Het kan immers gemakkelijk voorkomen, dat A bij B kerkt of omgekeerd. De familie- en vriendenbanden zijn sterk.

Vroeger vonden we het gewoon om géén gehoor te geven aan de nodiging, wanneer we eens in een kerk van een ander verband waren, of geen papieren vergunning konden tonen.

We bleven dan rustig op onze plaats, zongen boete- en lofzalmen mee, en daar bleef het dan vroeger ook bij. „In de geest” konden we het Avondmaal mee vieren, net zoals we het de jeugdigen opleggen, die hun catechisatieperiode nog niet achter de rug hebben.

We vonden „gelovigen en hun zaad” zonder de inschrijving als belijdend lid traditie-getrouw niet-gerechtigd!

Christus, de gastheer, roept, zo stelden we dan, aan Zijn tafel door middel van de ambtsdienst. Dat is ook zo. Maar we verbonden er aan: dus géén toegang dan via de onderschikking aan deze tafelaanrichtende ambtsdragers, of per delegatie door de afspraak van het kerkverband.

Maar als Christus Zelf nu toch nodig?

Mag dan het ambt tussen de nodigende Christus en de opgeroepen gelovigen in gaan staan? En daarmee de oorzaak worden, dat gelovigen de oproep van hun Zaligmaker om Zijn dood te gedenken en te verkondigen, naast zich neer leggen: in hun situatie niet van toepassing!

Het komt me voor, dat de ambtsdienst dan een zaak is geworden, die zich van de Heer losmaakt. Dan wordt zulk een ambtsdienst in feite een beletsel om de dood des Heren te verkondigen; en ten tweede om concreet de algemene Christelijke kerk te belijden, de eenheid van hen, „die toch bij elkaar horen”, omdat ze hun heil zoeken in het zoenoffer van Christus.

We moeten het pijnlijke van zulke situaties goed op ons laten inwerken. En onze houding onder dit gezichtspunt eens opnieuw gaan bepalen. Eerst tegenover het jonge kerkvolk. Dat wel de doop mocht ontvangen, maar geen gebruik mag maken van de geestelijke spijs van brood en wijn. Ten tweede tegenover broeders en zusters, die door de Open Brief, en wat daaraan voorafging!, aan de andere kant van de streep kwamen dan wij. Ten derde aan die broeders en zusters, die door de affairen 44-46 door zulk een kerkelijke streep wel van ons maar niet van Christus gescheiden werden. Dan komt ook ten vierde de vraag op of de ontwikkeling in 1892 zo diep ingrijpt in de broederschap, dat wij zeggen moeten: niet bij ons aan tafel! Daar zeg ik het ongemerkt scherp: niet bij ons aan tafel. En we belijden de ene algemene Christelijke kerk!

Zo vermenigvuldigen zich de vragen; die we nog weg konden wuiven, zolang de stelling van: „één adres” opgeld deed. Wat zich in de classis Utrecht heeft afgespeeld, staat niet los van de gang van zaken in de landelijke kerk. We mogen dus gerust concluderen: dat de theorie van het éne ware kerkadres bijgezet is bij vele andere versleten theorieën. Daarmee zijn onze vlotte antwoorden tot zwijgen gebracht en staan we als Vrijgemaakten, ter weerszij van de scheur, voor een noodzakelijke heroriëntering.

We zijn nu zo ver, dat we kerken buiten het verband zetten, omdat ze niet gereformeerd zijn; en toch zijn ze geen valse kerk. Ook wij krijgen zo direct te maken met het probleem of de basis van ons kerkelijk samenleven wel samenvalt „met het fundament van de algemene Christelijke kerk”. Die vraagstelling hebben we met de snelle beslissingen, die de kerkelijke strijd nu eenmaal eiste, reeds metterdaad beantwoord. En wel ontkenkend!

Daarom zullen we ernst moeten maken met wat dat stuk van onze belijdenis: de una sancta, nu wezenlijk van ons vergt in het verkeer met andere gelovigen.

A. P. MUYS

INGEZONDEN

Onder Kerknieuws lazen we in het Ned. Dagblad van 27 nov. '68 het navolgende:

„Kerk Schiedam verlaat classis”. Vanwege het feit dat een schrijven van de kerkeraad te Overschie (scriba Sies) waarin toelating tot classis gevraagd werd, door de classis ontvankelijk is verklaard (hoewel er nog geen beslissing over

dit verzoek is genomen) besloot de kerkeraad van Schiedam geen afgevaardigden meer te zenden naar de nog resterende zittingen van de classis noch naar een volgende classisvergadering. De kerkeraad van Overschie (pr. ds. J. M. Smelik) zal deze week zijn standpunt bepalen”. Tot zover het Ned. Dagblad.

Daar dit bericht nogal aanleiding gegeven heeft tot misverstanden, mede ook daardoor dat er eerst gesproken wordt over een genomen besluit (ontvankelijk verklaard) en dat er later gesproken wordt van nog geen beslissing genomen, verzoeken we U gelegenheid de juiste toedracht te melden.

Naar aanleiding van een ingediend bezwaarschrift door de uitgetreden van de gereformeerde kerk van Overschie, besloot een vroegere classis dat de uitgetreden te Overschie, **zich in feite aan het opzicht en de tucht van de kerkeraad te Overschie hadden onttrokken**. En alhoewel geen lid meer zijnde van de wettige gemeente des Heren te Overschie en ondanks de uitspraak van een vroegere classis, meldde 2 broeders uitgetreden zich op de Sept. classis met een schrijven waarin zij zich letterlijk noemden, „de Raad der Gereformeerde kerk te Overschie” en als zodanig toegang tot de classis verzochten. Dit schrijven hadden de brs. toegezonden aan alle kerken in het class. ressort Schiedam behalve aan de kerk van Overschie en dit was alzo een miskening van Christus Ambtsdragers te Overschie.

Wat deed nu de Septemberclassis? Bij de opening werd de wettige kerkeraad van Overschie per credentiebrieven normaal aanvaard. Doch daarna, in aanwezigheid van de brs, afgevaardigden van Overschie, die bij de aanvang v. d. classis dus als wettige afgevaardigden waren aanvaard, werd besloten het schrijven van de 2 genoemde brs., zich aandienende als afgevaardigden van „de Raad van de Gereformeerde kerk te Overschie” doch die geen lid meer waren van de kerk te Overschie, ontvankelijk (behandelbaar) te verklaren en volgde een brede bespreking.

Meerdere afgevaardigden hebben dan ook niet nagelaten te verklaren dat ze door dit besluit in gewetensnood kwamen daar hier nu een zusterkerk verdrukt werd.

Toen dan ook de kerkeraad van Schiedam de verslagen van zijn afgevaardigden gehoord had, werd besloten (en dit besluit laten afdrucken in het kerkblad) dat door genoemde ontvankelijkheidsverklaring deze classis het kerkverband in principe opgebroken had.

Dit optreden is toch voor ieder duidelijk dat het in strijd is met de K.O. en het goede Woord Gods. Op 4 september 1944 riep onze kerkeraad te Schiedam aan de schorsende en afzettende brs. toe (en hij herhaalde dat in 1966) „en dat ge U voorts vrijmaakt van de diep betreunswaardige synodebesluiten inzake lering en regering der kerk, waardoor in onze Gereformeerde kerken een zo vreselijke scheiding is veroorzaakt en dat ge weerkeert tot Gods Woord, de 3 form. v. E. zonder toevoegsel- en de getrouwe naleving van onze aloude Geref. Kerkenordening”. Zo heeft ook nu de kerkeraad alhier uitgesproken, en dit toegezonden aan alle kerken in het class. ressort en de classis, „Wij hopen dat U v. d. ingeslagen weg zonder enige reserve zult terugkeren want wij willen gaarne het kerkverband met U en andere kerken blijven bewaren (onderstreping van mij v. d. L.) maar de hierboven gelaakte handelingen maken het ons onmogelijk.”

Dit zijn de historische gegevens van het gebeuren rond de Sept. classis die nog steeds niet gesloten is.

Als de broeders naar de onderlinge afspraken neergelegd in de K.O., en naar de Schriften willen luisteren, is er **direct** een samenleven naar die schriften mogelijk hetgeen zeer aangenaam zou zijn bij onze hemelse Vader.

U dankend voor plaatsruimte.

G. v. d. Leeden

BOEKBESPREKING

Hh. Struys, Ziekte en genezing in het Oude Testament. Kampen 1968.

Op deze studie promoveerde de schrijver de 24ste mei 1968 tot doctor in de godgeleerdheid. Promotor was prof. dr. N. H. Ridderbos.

Het is een lijvig boek: 466 pagina's, waarvan de laatste 25 ingenomen worden door een samenvat-

ting in het engels, literatuurlijst, tekstregister, etc.

't Is een doorwrochte studie. Vele gevallen van ziekte, waarvan het Oude Testament melding maakt, worden min of meer uitvoerig besproken. De terminologie wordt nauwkeurig onder de loep genomen. Mij viel op (o.a.) wat de schrijver zegt aangaande Jakob wanneer deze het bericht ontvangt dat z'n zoon Jozef nog in leven is. Verschillende exegeten vatten de desbetreffende plaats zo op, dat Jakob er koud onder bleef, dat de tijding hem niets deed. Deze opvatting kan steun vinden in de toevoeging dat Jakob zijn zoons niet geloofde. Onze auteur is van oordeel dat de gebruikte term betekent: Jakobs hart stakte. En inderdaad lezen we even verderop dat zijn geest weer opleefde. M.i. heeft Struys gelijk. Het is niet erg aannemelijk dat het bericht Jakob niets deed, ook al was het zo dat hij aanvankelijk zijn zoons niet geloofde. Dat na zoveel jaren Jozef nog eens in de herinnering teruggeroepen werd, en dat op déze manier, waarbij Jakob haast moest denken dat de zoons hun oude vader voor de gek hielden, dát deed z'n hart stikken.

Voorts trof het mij dat de auteur menigmaal aan lichamelijke ongemakken denkt als gevolg van psychische noden, zodat we in die gevallen niet met beeldspraak te doen hebben (uitdrukking van psychische geschoktheid met gebruikmaking van termen die ontleend zijn aan het lichamelijke leven), gelijk vele auteurs denken. Wel erkent hij — en dat moet ook wel — dat de terminologie van lichamelijke ziekte in bepaalde gevallen gebruikt wordt om een andersoortige realiteit te beschrijven. In dezelfde stijl gaat het wanneer de auteur spreekt over geneesmiddelen. De klomp vijgen bij Hiskia was inderdaad een geneesmiddel, al verkleint dit het wonder der genezing niet. Aan de andere kant zijn gebruikte middelen vaak niet anders dan tekenen. Op blz. 177 spreekt Struys over Psalm 51. Het is de vraag of met de daar vermelde hysopplant een geneeskrachtig kruid bedoeld is, hier dan figuurlijk aangewend: **ontzondig** mij met hysop. Ik heb eens een boek gelezen over de vinder van de penicilline, waarin deze vermeldt dat een schimmel van de hysop een krachtig geneesmiddel oplevert.

Het bekende vers uit het boek Job: uit mijn vlees zal ik God zien (19:26) wordt door Struys zo opgevat dat hier bedoeld wordt een verlossing van ziekte en lijden in dit leven. Tijdens de nood verbergt God Zijn aangezicht voor Job, maar Job betwist het dat zijn nood zonder meer een bewijs van zonde zou zijn en hem van God zou isoleren. Neen, hij is ervan overtuigd, dat hij vanuit zijn vlees, dat nu doorknaagd wordt, Gods aangezicht weer in gunst over zijn leven zal zien lichten. M.i. is deze opvatting aannemelijk.

Aan het slot wordt nog eens kort het Bijbels woordgebruik voor ziekte en genezing nagegaan en wordt gesproken over de beleving van de ziekte door de lijder.

Dit boek is een uitnemende studie zowel in taalkundig als in „theologisch” opzicht. Met dit laatste bedoel ik: wat betreft de plaats van ziekte en lijden in de omgang van den Heere met Zijn volk en in de omgang van Gods kinderen met hun God.

B. Jongeling

De schildknaap van de kluzenaar, door J. H. Veenkamp. Een uitgave van „De Vuurbaak” te Groningen. De winkelprijs is f 8,90 en de prijs voor leden van de Vereniging van Vrienden van de Vuurbaak is f 7,25.

Te lang heeft de bespreking van dit boek van br. Veenkamp op zich laten wachten. We bieden onze excuses daarvoor aan. Het is wat men pleegt te noemen een „jongensboek”. Mijn ervaring was dat ik dit boek zelf geboeid heb gelezen.

Het boek speelt in Amersfoort en omgeving in de tijd van de oorlog tussen Jacoba van Beieren en haar neef, Philips van Bourgondië. De achtergrond van deze oorlog komt in dit boek niet zo duidelijk naar voren.

Een grote rol wordt gespeeld door een „kluzenaar”, Godfried, die zich opwerpt als de verdiger van Amersfoort en wiens „schildknaap” Jeroen in de gevaren en avonturen, die zulk een oorlog met zich meebrengt, een aandeel heeft.

Wat het prettige is in dit boek, is wat ontbreekt in de meeste vaderlandse geschiedenisboeken en ook in de meeste kerkgeschiedenisboeken. Die gaan bijna nooit over gewone mensen. Het zijn

altijd oorlogen, generaals, vredesverdragen, concilies en synodes, die de meeste aandacht krijgen. Maar dat de HERE onder alle moeite, zelfs voor de reformatie zich wel een volk bewaard heeft, dat Zijn naam vreesde, daarover hoor je in de normale boeken over de geschiedenis vaak maar zeer weinig.

Dat is in dit boek nu wel eens het geval, al realiseren we ons dat het een roman is. Dat men kan vechten door te bidden en zichzelf te overwinnen, komt duidelijk naar voren in dit boek. En dat is een grote verdienste.

Mijn ervaring heeft me al geleerd dat de jongens er graag in lezen. Een betere aanbeveling is waarschijnlijk niet te geven.

A.

PERSSCHOUW

Over wat er in de Soedan gebeurd is en nog gebeurt lezen wij in het Fries Dagblad het volgende:

„Wie gaat het aan?”

Ten zuiden van Egypte ligt de staat Soedan, nu ongeveer twaalf jaar een onafhankelijke staat. Voordien werd dit gebied bestuurd door Engeland en Egypte samen.

Het is een merkwaardig land, een, wat de bevolking betreft, gespleten land. In het Noorden wonen blanken, die overeenkomst vertonen met de Arabieren. In het Zuiden negers, ongeveer van hetzelfde type als die in Ethiopië. Dat is dus een rassensverschil. Maar er is ook verschil in godsdienst. De Noordelijke bevolkingsgroep is fanatiek mohammedaans, de Zuidelijke groep was animistisch, maar zending en missie kregen er grote invloed, deden o.a. veel op het gebied van het ondewijs en brachten de bevolking geestelijk en cultureel vooruit.

Maar de mohammedanen hebben aan die gehele ontwikkeling een einde gemaakt. Zij zien laag neer op hun zwarte landgenoten, en verachten ze niet alleen, maar haten ze ook. Alle buitenlanders, die werkzaam waren in zending en missie, zijn verdreven, de Christelijke scholen en ziekenhuizen zijn gesloten. Maar dat is nog het ergste niet. In dit gebied heeft de moordzucht zich nog heviger bot gevierd dan in Nigeria. Blijkens rapporten aan de Verenigde Naties zijn er reeds ongeveer een half miljoen Christenen vermoord en zijn er 100.000 naar het buitenland gevlucht.

Maar niemand doet er wat aan.

De Verenigde Naties houden zich dagenlang bezig met Gibraltar, waar blijkens een vrije en geheime stemming slechts 44 personen stemden voor aansluiting bij Spanje. En de vergadering luistert naar een getuigenis van de vertegenwoordiger van Franco dat de stemming niet vrij is geweest, omdat er ten tijde van die stemming oorlogsschepen van de Navo geankerd waren in de baai van Gibraltar. En — de communistische en de Afro-Aziatische landen zijn er blijkbaar voor, dat de bewoners van Gibraltar zo spoedig mogelijk de vrijheid zullen verwerven, die men overal in Spanje geniet. Het koloniale juk van Engeland moet hier worden gebroken.

Nu, dáár maakt de vergadering van de Verenigde Naties zich erg druk over.

Niet over de massamoorden in Soedan.

De vergadering weet er alles van, maar is toch niet bereid, er wat aan te doen. De overgrote meerderheid zou zich verzetten tegen elke stap in die richting. Het is immers een onafhankelijke staat, dit Soedan, en men moet zich niet mengen in de interne zaken van een lidstaat. Dat staat trouwens in het Handvest en die bepaling wordt gebruikt, zo vaak het te pas komt. Komt het niet te pas, dan heeft die bepaling ook niet de minste waarde. En natuurlijk, er is geen enkele groep in Nederland, die een protestmars organiseert tegen zulke slachtingen, onverschillig of het Nigeria of de Soedan betreft.

We hebben dat als vanzelfsprekend te aanvaarden, dat wegblijven van protesten van die zijde.

Maar dat anderen, dat praktisch iederéén de berichten voor kennisgeving schijnt aan te nemen, dat is wel verontrustend.”

A.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Rijnsburg, te Den Ham en te Gouda (vak. ds. K. Drost): ds. P. Schelling te Wetsinge-Sauwerd; te Brampton (Can.): ds. A. P. van Dijk te Nieuwleusen.

Bedankt: voor Zuidbroek-Veendam: ds. K. J. Kapteyn Jzn. te Appingedam-Overscheld; voor Sliedrecht: ds. K. B. Holwerda te Zalk en Veeccaten; voor Rotterdam-Z.: ds. W. Triemstra te Vrouwenpolder.

Ds. A. H. Reitsema. Ds. A. H. Reitsema, predikant te Kampen voor de missionaire dienst in Zuid-Afrika, ontving vorige week zijn visum. Hij hoopt met zijn gezin nog dit jaar naar het zendingsveld te vertrekken.

Ds. B. J. F. Schoep. Naar „Trouw” bericht, heeft ds. B. J. F. Schoep van Amstelveen een beroep ontvangen en aangenomen naar de Geref. kerk (syn.) te Bodegraven.

Ds. J. T. van Popta. Na een korte ziekte, is op 51 jarige leeftijd ds. J. T. Popta te Cloverdale (B.C.) overleden. Kort voor zijn overlijden was hij benoemd tot hoogleraar in de dogmatiek aan het te stichten Theological College van de Can. Ref. Churches naast drs. J. Faber (O.T.) en ds. L. Selles (N.T.).

Overschie. De kerkeraad van Overschie (pr. ds. J. Smelik) heeft evenals de kerkeraad van Schiedam besloten om niet meer de classisvergaderingen bij te wonen, aangezien de classis een brief van de kerkeraad van Overschie (Sies) in behandeling heeft genomen.

Den Helder. De ambtsdragers te Den Helder welke zich tegen het besluit tot aansluiting bij de classis Broek op Langedijk hebben verklaard zullen hun bezwaren aanhangig maken bij de e.k. generale synode.

Hangende dit appèl acht de kerkeraad geen wettige gronden aanwezig om de Dis des Verbonds niet aan te richten.

Culemborg. Vorige week kwam het ook in de kerk te Culemborg tot een breuk, doordat een deel der gemeente zich niet langer wilde stellen onder opzicht en tucht van de kerkeraad. Zij beschuldigen de kerkeraad ervan, verschillende malen te hebben laten blijken, niet te willen regeren, zoals de Heilige Schrift dat gebiedt, met name door regelmatige zonde tegen het 9e gebod en het in bescherming nemen van zonde tegen het 4e gebod. Daarnaast weigert de kerkeraad h.i. de merktekenen der „ware kerk” te vertonen naar art. 29 NGB, en laat hij predikanten, die buiten het kerkverband zijn geraakt, voorgaan in de diensten des Woords.

Aangezien er geen ambtsdragers met de scheuring zijn meegegaan, zullen de afgescheiden gemeentelieden zich tot de e.k. classis wenden met het verzoek hen behulpzaam te zijn bij de herinstituering van de „Gereformeerde kerk” te Culemborg en het opnieuw instellen van de ambten.

P.S. Zuid-Holland. De Particuliere Synode van Zuid-Holland nam op 23 november een besluit om het bezwaarschrift van de kerkeraad van Oegstgeest (scriba J. Mandema) tegen het besluit van de classis Gouda-Leiden-Woerden van 7 april 1967 af te wijzen.

Genoemde kerkeraad stelde dat de classis zich niet beperkt heeft tot de behandeling van het bezwaarschrift van br. H. M., maar eerst met terzijdestelling van het bezwaarschrift de „Open Brief” zelfstandig heeft behandeld en beoordeeld.

De P.S. overwoog dat de kerkeraad wel poneert, maar nalaat aan te wijzen onder aanvoering van benodigde gronden, waarop zijn stelling rust.

De kerkeraad constateerde, dat de classis van oordeel is, „dat in de „Open Brief” beschuldigingen zijn geuit die onjuist zijn” en „dat een aantal ondertekenaars van de „Open Brief” onder wie zijn predikant drs. R. Brands, in de kerkelijke pers en op kerkelijke vergaderingen, de door sommigen geuite mening als zouden er in de „Open Brief” beschuldigingen staan, duidelijk te-gengesproken en van de hand gewezen”.

De P.S. overwoog, dat genoemde kerkeraad wél van beschuldigingen spreekt, die naar het oordeel van de classis in de „Open Brief” zouden zijn geuit, maar niet aanwijst, welke beschul-

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs. J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448387.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)

Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm

Familieberichten 15 ct. per mm

digingen de kerkeraad op het oog heeft, en dat op kerkelijke vergaderingen alleen argumenten kunnen dienen, die ontleend zijn aan het Woord Gods, aan de aangenomen belijdenisgeschriften en aan de K.O.

Derhalve is de P.S. van oordeel dat de kerkeraad voornoemd niet heeft bewezen, dat het besluit van de classis strijdt met het Woord Gods of de artikelen der K.O., hetgeen hij naar art. 31 der K.O. had behoren te doen.

Maastricht. De adressen van de kerk te Maastricht zijn:

Predikant: ds. M. Bakker, Schepen de Wicstraat 20, Heer (L.) Tel. (04400) 23007. Postrek. 1027566.

Scriba: A. L. P. Rietberg, Elruwe 11, Maastricht. Tel. (04400) 33305.

Penningmeester: Dr. J. Buiten, Bilderdijklaan 16, Geleen. Tel. (04494) 2787.

Giro t.n.v. de Geref. kerk (vrijg.) van Maastricht, te Geleen, no. 1057323.

ADRESSEN

Ds. R. te Velde, Achterstraat 7, Hattem, tel. (05206) 2069. **Vlaardingen:** scriba: K. van der Schee, Spoorsingel 9, Vlaardingen, tel. (010) 340118. **Hilligersberg-Straatweg:** scriba: D. Dirkse Teldersweg 10, Rotterdam-12. **Eindhoven:** diaken: B. Engels, v. Tienenstraat 60, Eindhoven.

Heden nam de Here geheel onverwachts tot Zich in Zijn Heerlijkheid onze lieve man, vader, behuwd- en grootvader, broeder, zwager en oom

ADRIAAN VEENHOF

op de leeftijd van 65 jaar.

Psalm 89 - 1 berijmd

Doorn, T. Veenhof-Apperlo
Driebergen, Anneke en Jan
Annard
Nunspeet, Nella
Doorn, Jan en Els
Soesterberg, Dirk

Doorn, 6 december 1968
Kampweg 32

De teraardebestelling heeft inmiddels plaats gehad.

Plotseling nam de Here tot Zich in Zijn Heerlijkheid onze geliefde broer en zwager

ADRIAAN VEENHOF

in de ouderdom van 65 jaar.

Bilthoven, S. Veenhof-Zuiderhoudt
Kampen, C. Veenhof
M. M. Veenhof-Bakker
Leerdam, H. van Vulpen
A. van Vulpen-Veenhof

Doorn, 6 december 1968.